

Фото Івана Бурдюга

Ви голосуйте, ми захистимо ваш голос за незалежну, соборну та вільну Україну!

Мовний закон України: формальність чи гідність нації?

Микола ЦИМБАЛЮК

Таких чи подібних за темою прес-конференцій, круглих столів з проблем розвитку і застосування української як державної мови упродовж останніх трьох років було проведено Товариством "Прогнози" разом із Громадським форумом "Українська Альтернатива" вже не один десяток. Громадськість і представники експертного середовища постійно і регулярно аналізують мовну ситуацію, роблять певні застереження, розробляють і подають свої пропозиції. Але ця фундаментальна проблема і донині в державі не розв'язана.

Закінчення на стор. 3

ВІД ПЛАНУ "ЗЕК" ДО ПРОЕКТУ "ЗЕ"

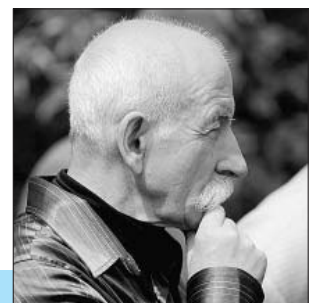
4

БІЛІНГВІЗМ ДОНЕЧЧИНИ

7

ПОЕТИЧНИЙ АВТОГРАФ ЮРІЯ КОВАЛІВА

12-13

Подумати — і проголосувати

Іван ДЗЮБА, літературознавець і громадський діяч, академік НАНУ і экс-міністр культури, Герой України

Виглядає, що в нас голосування стало не вільним, а протестним: українці голосують на виборах не за, а проти.

Тобто, якщо хтось голосує нібито за когось, то він насправді голосує не за нього, а проти когось чи чогось. А як голосує проти когось — то це за когось чи за щось. Така собі гра в невпізнанки.

Нині бачимо, як проти Петра Порошенка ополчилися найрізноманітніші політичні авторитети чудернацького пострадянського простору.

Зрозуміло: вони проти, бо за своє кривне. Телекрани та сайти сповнені шаленої ненависті і маячні, у брудних хвилях якої безнадійно потопують нечисленні уламки посутньої критики. За цих умов хочеться голосувати саме за Петра Порошенка. Порядком протесту проти нагнітання безуму. Ну це, скажімо, емоційний імпульс. Але є і цілком раціональні мотиви. Ось деякі з них.

Чи не досить уже українцям без розбору ганьбити один одного, допалювати імпорتنі автомобільні шини, перекривати дороги, балаклавити, штурмувати відділення поліції, щоб визволити затриманих? І т.д., і т.п.? Чи не час зосередитися на продуктивній роботі, на конструктивних ідеях? Чи не час відчувати потребу стабільності національного розвитку?

Коли вже час, то визнаймо об'єктивно, що деякі тенденції та злобротки останніх років так чи так пов'язані з іменем Президента Петра Порошенка, — зміцнення обороноздатності країни, налагодження її міжнародних відносин, "безвіз", створення Помісної православної церкви, невеличкі поки що зрушення в економіці — за умов війни! — та перші виходи на європейські ринки — все це має бути утверджене й продовжене. Тобто: Україні потрібна стабільність. Яку вона буквально вистраждала. Тепер стабільність — синонім незалежності. І синонім руху вперед.

На мою думку, за цю стабільність ми проголосуємо, голосуючи за кандидатуру Петра Порошенка, до чого я і закликаю. Інакше знову почнуться реваншистські експерименти, що відкинуть країну на десятки років назад. Бо ж конкретних і обговорених суспільством програм у опонентів немає, а голослівні гасла залишають широкий простір для маніпуляцій і хитань на всі боки. Тут я хочу сказати, що, на мою

думку, не опоненти на виборах становлять небезпеку для Петра Порошенка як кандидата в президенти. На політичних вагах він переважить кожного з них. Натомість його реальні й небезпечні опоненти — бідність, ціни, корупція, незламність радянської бюрократичної спадщини — те, що звано відсутністю "реформ". Усе це й багато іншого ставиться на карб йому, і не може не ставитися. Наскільки справедливо й наскільки несправедливо? Спробуймо тверезо про це помірковувати.

Бідність. А коли ми всі були багаті? У 90-ті роки? У 2000-ні? І чи доведено статистично, що саме за останні роки населення найбільше збідніло? І хто збіднів, а хто збагатів? Вийдімо на вулиці — не протовпишся між потоком дорогих автівок (вочевидь, не запорізького виробництва), і на дорогах гине більше людей, ніж на донецькому фронті. Пройдімося по маркетах і супермаркетах — добра незліченно, з усього світу, і не скажеш, що воно все залежується на полиях, незважаючи на шалені ціни. А подивімося (на телекранах) на щасливі обличчя тих, хто заплатив сотні гривень, а то й доларів за право послухати "зірок" естради чи пореготати на якомусь там "кварталі" й бути зафільмованим для публічного показу... А що вже говорити про оприлюднену частину прибутків деяких нардепів чи різних посадових осіб тощо...

Закінчення на стор. 2

Мовний закон України: формальність чи гідність нації?

Закінчення. Початок на стор. 1

— Без її вирішення, — зазначив, відкриваючи в Укрінформі прес-конференцію “Мовний закон України: формальність чи гідність нації?” **Павло МОВЧАН**, голова ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, — неможливе мислення і бачення перспективи української держави. Мовне питання сьогодні перетворюється на своєрідний фарс. Ми усвідомлюємо, чим зумовлені всі ті тисячі правок Опоблоку, чому відбувається така затія і затяжна процедура їхнього схвалення, чому такі довгі коментарі, чому сьогодні путінські “консерви”, які були довгий час закриті, відкрилися і запекло по команді кремлівських ідеологів “руско-го міра” вступили в боротьбу проти основи держави — закону про державну українську мову. Те, що ці антиукраїнські сили намагаються будь-що завалити закон, свідчить, що в них одна мета — потопити той материк, який називається Україною.

Що це не вигадки чи нісенітниця свідомої частини українців, Павло Мовчан навів уривок з книжки “науковця” і путінського апологета Олександра Каверіна “Малоизвестная история Малой Руси. Очерки межрусских отношений”: “И следует помогать украинцам (малорусам и белорусам) осознавать себя русскими и не противопоставлять их великорусам. Необходимо помогать и великорусам осознавать украинцев и белорусов своими русскими. Исходя из этого русский язык нужно признать родным языком украинцев и белорусов, а не только великорусов, отстаивать права этого языка в Украине не как языка русского национального русского меньшинства, а как языка национального большинства”. Оце вам теза, оце робота одна із небагатьох, яка друкується і поширюється в Україні накладом у сотні тисяч, якщо не мільйони.

Володимир Василенко, доктор юридичних наук, у своєму виступі конкретно зупинився на мовному питанні, забезпеченні належних умов для застосування і функціонування української мови.

— Це фундаментальне питання не лише безпеки України, — сказав він, — а й самого її існування. Річ у тім, що будь-яка мова будь-якої нації є фундаментом державності цієї нації, на якому тримається вся будівля цієї держави. Тому така увага до мовного питання, яку приділяла Москва за часів Радянського Союзу. Комуністична влада надавала йому колосального значення, наслідуючи в цьому політику царської Росії. Вона використовувала російську мову для того, щоб створити “трієдиний народ”, який очолюють велокороси, і гілками якого є українці і білоруси. Ось цей “трієдиний народ” на той час становив більшість у Російській імперії і був її етнічним ядром. За часів царату ухвалювали десятки, сотні різних драконівських актів, які були спрямовані на знищення української мови. Це був інструмент знищення української нації як окремих національних одиниць, як природної форми існування народу, який історично мешкав на території України. І цю політику перейняв комуністичний режим, який відновив Російську імперію під машкарою СРСР. Мова російська активно використовувалася, щоб створити “єдину общность — советский народ”, який розмовлятиме російською мовою. Мета та сама — продовження знищення України як нації і позбавлення її перспективи мати власну державу. Русифікація дійшла апогею у кінці 1980-х. Це стало настільки явним, що представники українських письменників, інтелігенції різних прошарків почали бити на сполох. Активність на захист української мови призвела до того, що комуністичний режим, який почав втрачати свої позиції в Україні, погодився на ухвалення Закону про мову в Українській РСР 1989 року. У цьому Законі вперше в історії було проголошено і встановлено на законодавчому, а згодом і на конституційному рівні державний статус української мови. Цей акт сьогодні критикують, але це недолуга критика, тому що в тих умовах кращого акту не можна було ухвалити. Цей акт сприяв зупиненню процесу ак-

тивної русифікації в Україні. Він мав би стати стартовим майданчиком для того, щоб припинити русифікацію. Але, на жаль, не став, тому що керівництво уже незалежної України (президент, уряд, Верховна Рада) чи то не розуміли, чи то навмисно ігнорували значення української мови як інструменту забезпечення безпеки нашої територіальної цілісності, єдності народу і самого існування Української національної держави.

Іван Засць, співголова громадської організації “Україна в НАТО”, висловив тривогу суспільства за долю одного з найважливіших законів, що за своїм значенням належить до установчих документів — “Про забезпечення функціонування української мови як державної”.

— Ми спостерігаємо дуже небезпечні танці навколо цього законопроекту, — сказав він. — Процес розгляду у другому читанні умисно затягується. Така політика несе в собі багато небезпек. Одна з них — законопроект буде перетворено з нормативного документа на таку собі декларацію, яка не матиме жодної цінності. Але є ще більша небезпека — неухвалення цього законопроекту. І хто тут є діючими особами реалізації такого сценарію? Якщо говорити про Верховну Раду, то насамперед представники п’ятої колони нардепів з так званого опозиційного блоку і платформи “За життя”. Їхня логіка нам зрозуміла —

не загрожує. Вона давно ухвалила свій закон про державну мову РФ. У багатьох випадках наш закон набагато ліберальніший, ніж російський. То росіянам можна, а нам, виявляється, — ні?..

Георгій Філіпчук, академік НАПНУ, співголова ГФ “Українська Альтернатива” нагадав про абсурдні антиконституційні політичні рішення 2012 року, зокрема так званого закону Ківалова-Колесніченка.

Академік навів одну з багатьох сторінок нашої історії, коли Лейба Каганович приїхав 1926 року в Україну за дорученням Сталіна і почав деукраїнізувати школу, освіту, науку, церкву, місто, владу. Це так звані сім відомих знаменитих чорних пунктів Кагановича щодо нищення України. Незважаючи на геноциди, голодомори, лінгвоциди, українці після Другої світової війни ще зберігали свою ідентичність. 1952 року, як свідчить статистика, тих, хто визнавав себе українцем і вважав рідною мовою українську, було 95%. Минуло 30 років, рік 1989-й. Напередодні українського ренесансу інша статистика: 81% українців, які визнають себе українцями і вважають рідною українську. 2001-го, коли майже 78% за переписом є етнічні українці, лише 67,7% визнають українську мову рідною.

— Таким чином, — зазначив він, — у Верховній Раді під буральним і нахаб-

вони виступають на боці російських сил, борючись не просто проти ухвалення цього закону, а проти існування самої української національної державності. На жаль, з цією логікою погодилися практично всі фракції, які відносять себе до демократичних чи то до патріотичних фракцій. Це фракції з так званої більшості і з так званої демократичної опозиції: “Батьківщина”, Самопоміч та Радикальна партія Ляшка. Якщо логіка опозиційного блоку зрозуміла, то майданних партій — ні. Можна припустити, що навколо цього закону точиться великий торг. І в основі цього торгу є вузькопартійні виборчі інтереси. Державотворчими інтересами тут навіть не пахне. Ми вимагаємо від майданних партій якнайшвидшого ухвалення закону в повноцінній редакції. Цей закон — це тест на відповідальність політичних сил.

Чому нам потрібен цей законопроект навіть не сьогодні, а вчора? По-перше, нас зобов’язує Конституція України. Стаття 10 чітко говорить про те, що застосування мов регулюється законом. У нас утворився вакуум у цій сфері. Він триває дуже довго, фактично вже 30 років. Відсутність цього закону призвело до розгортання відкритого наступу на незалежність і територіальну цілісність України — спочатку у вигляді т. зв. закону Ківалова-Колесніченка, а потім до анексії Криму і відкритої військової агресії Росії.

По-друге, нам треба забезпечити права громадян на користування державною мовою. По-третє, нам треба задіяти національний і державотворчий потенціал української мови як державної. Якщо ми звернемося до європейської практики, то побачимо у польському законі про польську мову дуже чіткі формулювання. Там навіть зазначено, що поляки ухвалюють цей закон через те, що боротьба з поляками велася через боротьбу з польською мовою з метою знищення польської державності, тому таку ситуацію треба виправити.

Наші вороги настійно підкидають суспільству думку, що, мовляв, нам не треба закон про державну мову, а треба про мови. Звернімося до практики Російської федерації, державній мові якої ніхто і ніщо

ним тиском антиукраїнських сил протягнули закон Ка-Ка в умовах надзвичайно швидкої руйнації української ідентичності, а отже, української ментальності, державності, української духу. Чи була спроба Конституцією зупинити цей процес? Очевидно, була.

Погоджуюся з професором Василенком у тому, що нинішній законопроект про українську мову важко вибудувати кращим, ніж він є зараз. Але Європа має чимало прикладів для наслідування, починаючи з французького закону 1994 р., польського — 1999 р. та інших, закінчуючи російським. І їхні закони про освіту, де абсолютно в імперативних тонах визначено статус державної французької, польської, російської мов. Ми граємося сьогодні у лібералізм і надмірні компроміси (Донцов з цього приводу сказав: компроміси можна вибудувати, бо ми будуюмо державу, але лише до тих пір, доки політичну керму не візьмуть в руки іногородці).

Після придушення російським царем другого польського повстання віленський губернатор Муравйов сказав: “Те, що не доробив російський багнет, доробить російська школа і російська мова”. Ось вам сьогодні те, що засвідчує: ніякої іншої концептуальної позиції — гуманістичної, гуманітарної — Москви не відбулося. Російська мова, сказав Нечуй-Левицький, — найпотужніше знаряддя нищення українства. Ці слова потрібно почепити у залі Верховної Ради, в усіх наших урядових установах. І хай вони не грають за народом, нацією, яка пережила 480 руйнівних актів проти себе, проти української мови, послаючись на те, що важливіші потреби соціальні. Так, вони є. Але мова введена за дужки дискусії, вона не входить в меню гастрономічних ідеалів. Якщо хтось наважився взяти на себе місію вождя, політика, треба розуміти всю відповідальність за те, що сказав свого часу Олександр Потебня: “Кожен народ обвдений колом своєї мови”. І те, що сьогодні зсередини внутрішні ворожі сили і зовнішні визначили, що коло української мови повинно бути розірване, і тут мусить бути побудована у гіршому чи кращому випадку лише російська Укра-

їна — це сьогодні доконаний факт. Тому наші завдання сьогодні:

По-перше. Від імені притомної української інтелігенції, громадськості, від імені політиків, які вважають цю загрозу надзвичайно небезпечною, вимагаємо від влади захистити українську мову. Але це не лише її обов’язок, а всіх публічних інститутів і, підкреслюю, кожного громадянина України. Квоти — це не для українства! Українська мова повинна бути записана імперативно, а квоти обгрунтовано, обдуманно, аналітично мусять бути для національних меншин, які проживають в Україні.

По-друге, закон Україні, безперечно, потрібен. Якщо ми не здатні табувати будь-які прояви подібних політиків, що продовжують керувати нашою нацією і Українською державою.

По-третє, Державна програма щодо розвитку української мови, яка закинута “просто так” для національно стурбованих елементів, без конкретних кроків діяти не буде. Вона діятиме, коли буде базовий закон.

По-четверте, ми вимагаємо від уряду не декларацій, а щорічного плану дій щодо подолання деформацій, які відбулися в культурно-мовному просторі, освітньому, науковому.

І, нарешті, доки ми влаштуємо дискусію — центри вивчення української мови і без законодавчого врегулювання мали б давно бути в усіх вищих навчальних, освітніх закладах України.

Микола ГОЛОМША, доктор філософії, виступив від імені ГФ “Українська альтернатива” і більш як десяти правочентричних патріотичних партій і громадських організацій національного напрямку. Він, зокрема, зауважив, що сьогодні, як і за часів Союзу, не модно, щоб українці були при владі.

— Зверніть увагу, — сказав Микола Ярославич, — що льяльководи-олігархи завели до Верховної Ради людей, які перетворилися у ватників, відвертих колаборантів, служок Москви. Вони ведуть винятково ворожу пропаганду, розв’язавши непримиренну війну проти української мови. Пригадую, коли ми розслідували злочини Голодомору, то побачили антилюдську практику більшовиків. Села, які попадали на так звані “чорні дошки” за непосильну здачу хліба, потрапляли під деукраїнізацію: заборонялося писати, читати і розмовляти українською мовою. Нині в Україні наші вороги вдаються до витончених маніпуляцій громадською думкою і вже непримиренно ведуть відверту інформаційну війну проти України. Проросійські політичні сили і телеканали, преса промосковських олігархів налаштовують українців проти закону (мовляв, примусять усіх і в побуті говорити українською). Українці виступають за підтримку і розвиток мов національних меншин, але не за рахунок приниження і утисків мови державної. Наприклад, в одній із найдемократичніших, найбагатших і поліетнічних країн, США, в школах дозволяють вивчення мов національних меншин, але за свій кошт. Ніхто не забороняє вивчати і користуватися рідною мовою, але не на державному рівні. Ви пойдьте на Буковину, і зустрінете неприйнятні речі для цивілізованих країн. У цьому українському закарпатському регіоні, де проживає чимало угорців, румунів, діти не знають української мови! Для кого виховуються ці діти? Щоб бути заробітчанами і розвивати економіку Угорщини, Румунії? Ми повинні боротися з цим. Як і з пропагандою антиукраїнських олігархічних ЗМІ, які методично і цілеспрямовано розпалюють етнічну ворожнечу на замовних брехливих маніпулятивних дослідженнях. Вони цькують українську мову, закон, який має бути ухвалений. Наші політики мусять нарешті усвідомити, що мова не має політичного забарвлення. І пам’ятаймо слова Лесі Українки: вмирає мова — вмирає нація.

Микола ЦИМБАЛЮК

Про країну, безпеку і громадянську позицію

— *Якою бачите найближчу мету, над якою мають працювати наші політики та державні діячі у цей нелегкий для країни час?*

Андрій Новак: І партія “Патріот”, і я як член партії, чітко бачимо свою мету — творення нової, Майданної України громадян і громад — і знаємо, як цього досягти. Ми прибічники правової держави зі справжнім верховенством права. Категорично проти владного дуалізму, що склався зараз у нас. Бачимо шляхи виходу з багатьох глухих кутів, які виникли в різних сферах життєдіяльності держави та суспільства.

Водночас ми розуміємо: для того, щоб реально впливати на ситуацію і модерувати зміни в країні, одного президента, навіть найкращого та найталановитішого, замало. Потрібна потужна команда професіоналів-державників та національна парламентська сила, яка б узяла на себе відповідальність за реальні реформи, рішучо модернізацію і провела їх оптимально та ефективно. Наша партія готова до цього.

Микола Голомша: Протягом останніх п’яти років партія “Патріот” не сиділа склавши руки. Весь цей час ми наполегливо працювали над формуванням візії майбутньої України. Наша позиція щодо розробки концептуальних інтелектуальних конструктивів з найрізноманітніших питань і проблем сьогодення — від державного будівництва до культурних проєктів, від оборонно-безпекових ініціатив до економічних і соціальних пропозицій — неодноразово виносилися на публічне обговорення, ставали предметом наукових дискусій і практичних конференцій. Наші партійці потужно працювали у громадах, доносячи своє бачення ситуації в країні і пропонуючи шляхи для удосконалення і розвитку економічної, соціальної і, звісно, політичної моделі, що склалася на цей момент в державі. Проводячи заходи в середовищах життя територіальних громад, ми завжди дослухалися до думки громадян, пересічних українців, обговорювали з ними найбільш актуальні проблеми. А це допомагало нам відчувати ритм і енергетику сучасного життя суспільства.

— *То що ви — як партія — реально пропонуєте?*

М. Г.: Найперше, якщо ми говоримо про найближчі глобальні події в країні — вибори 31 березня — необхідно сформувати законодавчо та практично повномасштабний інститут Президента України. Цей процес — як правова дія — матиме надзвичайно потужні позитивні наслідки для державотворення. Отже, перспективи країни саме в сучасних динаміках глобалізованого світу.

Ситуація владної та інституційної невідповідності сьогодні призводить до серйозних втрат, провалів у формуванні стійкої моделі державного устрою. А звідси виникає і атмосфера майже тотальної недовіри суспільства до різних гілок влади, розчарування їхніми діями. В такій ситуації дуже легко (і ми це бачимо) сусіду-агресору впливати на свідомість наших співгромадян, що створює додаткове внутрішнє напруження.

Ми виступаємо за кардинальні зміни управлінського стилю в державі по всій вертикалі і горизонталі, тобто органів виконавчої влади та місцевого самоврядування. Нова стилістика, побудована на цифрових технологіях, тільки здається недосяжною нині. Ми детально вивчали цю ситуацію і бачимо велику перспективу таких змін.

Що це дасть? Це повністю переформатує державу і суспільство, оскільки змінить сам характер їхньої взаємодії, встановить необхідний рівень довіри та виведе всіх нас на партнерську співпрацю.

А. Н.: Одним з перших, невідкладних питань, які потрібно вирішити задля зміцнення державності в країні — ухвалити закон щодо кримінальної відповідальності представників усіх гілок влади за прямих порушення Конституції України. Ми на гіршому досвіді бачили, до чого призводить ця законодавча прогалина. Маємо намір добитися кодифікації законодавства у всіх сферах.

Ми виступаємо за діалог держави з суспільством, передусім громадами. Проводити навіть найкращу за задумом реформу, заганняючи середовища життя у вузькі часові межі, з нашої позиції, є непродумана

Ось уже шостий рік країна перебуває на межі між миром і широкомасштабною війною: українське суспільство і держава прагнуть визволитися з лабет колишнього колонізатора, а путінська неоімперія наполегливо створює всі умови для переходу від нинішньої незвичайної за проявами і векторами наступу гібридно-месіанської агресії до повноцінних воєнних дій. До цього додається ситуативно-публічний тренд тотального негативізму соціально-економічної дійсності в суспільних дискурсах та платіжних документах. І виявляється, що всі ми сидимо на порохівій бочці, вибух якої може миттєво позбавити українців свободи, гідності та державної перспективи.

Першим іспитом на громадянську зрілість українського суспільства, відданість ідеалам демократії Майдану гідності, бажанням бачити і творити Україну мирної перспективи стануть вибори Президента України 31 березня.

Про ситуацію, яка складається, бачення майбутнього, конкретні кроки щодо унеможливлення багатьох проблем і зміцнення державності ми розмовляємо з лідером політичної партії “Патріот” Миколою ГОЛОМШЕЮ та Головою Комітету економістів України, політологом Андрієм НОВАКОМ.

Микола Голомша

Андрій Новак

ним кроком, бажанням довести західним партнерам свою незамінність. А чим відлучитися така поспішність? Чи не доведеться згодом виправляти в такому ж авральному стані допущені помилки?

Тому ми наполягаємо, щоб у ході реформи були збережені всі, навіть найменші, села і хутори як історично-ментальні коди нації. Більше того, територіальні громади мають бути суб’єктами юридичного права, які діють на підставі власного статуту. І це має відбуватися не тільки з позиції ОТГ, а насамперед з позиції кожного населеного пункту, що йде на добровільне об’єднання. Сама ж реформа має проводитися з урахуванням інтересів найменшої громади, а не високих посадових осіб із печерських пагорбів.

— *Одним із ключових питань нашого сьогодення і майбуття є захист держави від ворога — путінського режиму РФ. Тобто, постає проблема національної безпеки...*

А. Н.: Одним із перших кроків у справі надійного захисту держави має стати реформування безпеково-оборонного сектору, так званого силового блоку. Особливо це стосується РНБО, її необхідно вивести з тіні комфорту Адміністрації Президента на “спекотний” бік щоденно-активної і масштабної діяльності з протидії агресору.

Кардинального переформатування потребує Міністерство оборони України. Потребує виведення на нову орбіту повноцінної роботи оборонно-промислового комплекс, який навіть в умовах триваючої агресії не повністю завантажений державним замовленням. Відсутня цільова програма його перспективного розвитку. Такий стан справ неприпустимий.

М. Г.: Наша позиція однозначна: безпековий сектор має стати мультифункціональним, з єдиним центром функціонально-геостратегічної координації щодо законодавчо-правового, регламентно-процедурного, науково-технологічного та інноваційно-кадрового забезпечення.

І тут особливо зростає функціональна роль інституту Президента, бо постає надзвичайна важливість постійної координації мультифункціонального безпекового сектору країни для відбиття агресії ворога у різнопланових напрямках — від суто фізичного до комунікаційно-контентного, історично-ментального тощо.

— *Не секрет, що армія досі страждає на рецидив корупції. Як із цим боротися, як*

цей негатив побороти, адже ми заявили про свій євроатлантичний вибір?

А. Н.: Країна потребує нової сучасної моделі національної безпеки, яка була б у разі дієвішою і ефективнішою за нинішню. Ефективність у цьому випадку є синонімом слова “боротьба” — мається на увазі з корупцією. Новий президент України повинен з перших днів приступити до ліквідації корпоративної нетерпимості та номенклатурного лобізму тієї чи тієї ланки безпекового сектору, які традиційно контролювали доступ до попередніх президентів.

До речі, ООС — це не операція сектору оборони, а саме операція об’єднаних сил сектору безпеки та оборони, в якому центральною ланкою є ЗСУ.

З другого боку, вважаю, що сам термін “оборона” є застарілим і таким, що не відповідає сучасним безпеково-оборонним викликам геополітичного та геостратегічного масштабів протистояння України і світу сучасним глобальним агресіям глобального гібридного тероризму з боку путінського режиму РФ.

Рецидив корупції в секторі оборони пропонуємо розглядати через призму міжнародного досвіду боротьби з цим явищем (адже це негатив світового масштабу). Водночас його варто сприймати в армії (всіх структурах силового блоку) як елемент загальнодержавного явища, що має системні причини та витоки.

Щодо корупції як перешкоди на шляху до євроатлантичної інтеграції України, то, як на мене, це не тільки проблема української армії. Вона не може вирішуватися лише у вузьковідомчому сегменті. Це проблема кардинальної зміни стилістики державного (органів виконавчої влади) управління, повноцінного функціонування інституту президента, довершеного демократичного, зокрема, парламентського контролю за сектором безпеки і оборони тощо.

Тут постає, повторюю, питання усунення дуалізму влади, функціонування РНБО як органу дієвої координації сектору безпеки і оборони, визначення в цій координаційній системі місця і ролі всіх складових, які наразі діють відокремлено і врзнібіч. Особливо багато питань виникає до таких структур, як СБУ, МЗС, Укроборонпром, ГПУ (військова прокуратура) тощо.

Наша політична сила вважає також, що потрібно виносити на публічний рівень

обговорення питання забезпечення національної безпеки законодавчою гілкою влади. Нинішня діяльність у цій сфері, як на мене, вкрай незадовільна. Зараз постає в новому світлі тема територіальної оборони, адже з утворенням ОТГ маємо з інших позицій підходити до визначення цієї проблематики. Ми не можемо допустити ситуації 2014 року, коли добробатівський і волонтерський рухи існували поза законом.

М. Г.: Насамперед зауважу, що корупція в українському суспільному дискурсі має ширше поняття, аніж у країнах зі сталою демократично-ліберальною парадигмою цивілізаційного поступу. В Україні в умовах гібридно-месіанських агресій та практик глобального гібридного тероризму (після колоніалізму СРСР) корупція — це аванс і навіть комплімент існуючому середовищу державно-суспільних відносин.

Що я маю на увазі? Наші уявлення і дії по боротьбі з корупцією базуються на сприйнятті західних стандартів про це явище. Але ж воно не є стабільним і однорідним у всьому світі. Воно має національно-державну специфіку, більше того, може трансформуватися в часі й прилаштовуватися до різних управлінських систем.

Тому я би ставив питання про необхідність усвідомлення явища української корупції з позиції її місця, ваги і впливу в державі і суспільстві.

З моєї позиції, корупція займає не так уже й багато місця — близько чверті всіх негативних та злочинних проявів. Сьогодні набагато серйознішою є проблема правового, фізичного, публічного свавілля.

Нині в Україні є наявні реальні лакуни абсолютного свавілля тотального цинізму, який не обмежується правом чи етикою взаємин. А комунікаційно-контентна безпека країни, хоч як прикро, перебуває в мінових позначках від абсолютного нуля.

Як з цим боротися? Бачу такі шляхи: Створення судово-правового сервісу постійної дії як альтернативи традиційному суддівству, що залежить від лобістсько-персональних впливів і повністю себе дискредитував.

Введення національної нульової декларації про статки та доходи всіх громадян України та 3% бар’єр легалізації цих доходів, щоб потім можна було фіксувати проблемні ніші та напрями як мотивацію до справжнього українського громадянства.

Запрошення на конкурсній основі ветеранів структур, що входять до сектору безпеки і оборони, до аудиторських інспекцій у секторі безпеки та оборони. Налагодження цієї повністю автономної діяльності з допомогою фахівців з країн НАТО.

Тому необхідно провести такі заходи: — Аудит походження статків усього управлінського та командного складу сектору безпеки і оборони. Аудит включає перевірку не лише відповідних посадових осіб, а всієї родини. Виявлення доходів чи майна, набуття або володіння якими не підтверджується юридично, визначається на законодавчому рівні як підстава для звільнення з посади з подальшим розслідуванням відповідно до вимог Кримінального кодексу України.

— Створити тимчасовий (не більше року) правничий сервіс безпекового сектору з виявлення та притягнення посадових осіб до відповідальності за мародерство, підкуп, контрабанду, вимагання, зловживання, халатність, саботаж, агентурні дії тощо. Формування атмосфери нетерпимості до цих ганебних явищ, для чого ухвалюється відповідна нормативно-правова база.

— Створити інфраструктуру цифрової фіксації (в режимі блокчейну) всіх операцій регламентно-процедурного характеру щодо забезпечення безпеково-оборонної сфери. Цей процес супроводжується системним арбітражем аудиторів, що наймаються з фахівців світового безпекового сектору, бажано з кадрового потенціалу світового українства. Оголосити набір наших експатів (українців за походженням) для очищення від корупційної зарази безпекового сегменту країни.

Спілкувався
Олексій ЯКИМЕНКО

«Дістала неправда! Хочемо змін!»

Микола Тимошик на лекції з основ журналістики

Моя втрачена українська Атлантида

Певний час я була вдячна першій учительці. Вона сформулила мою свідомість, зокрема й національну, фразою: “Ви повинні любити свою Батьківщину так, щоб коли буде потрібно, могли б пожертвувати всім заради неї”.

Цю фразу згадала в лютому 2014-го, коли перед родиною постав нелегкий вибір: залишаємося в окупованому Росією Криму чи переїздимо на материкову Україну.

Батьки все життя прожили там і зробили свій вибір одразу. Моє бажання було іншим. Маючи тоді лише 12, я різко запротестувала. Подзвонила бабусі на Житомирщину — і після короткої розмови з нею вже знала, де буду.

21 лютого. Ніч. Батьки терміново викликають таксі. Їдемо на вокзал. Радість відчула наступного дня: з Інтернету довідалася, що всі залізничні шляхи з Криму в Україну були вже перекриті.

У день “великого” кримського референдуму, коли соціальні мережі кишіли новинами про проголошення півострова російським, я вирішила заглянути на сторінку ФБ моєї колишньої улюбленої вчительки. Тієї, яка вчила нас патріотизму. Переглянула відео, де вона закликала кримчан голосувати... за від’єднання від України. Те мене болісно зачепило. Надовго.

Моє життя — великий лабіринт із безліччю ходів. Але є лиш один правильний. І я його, здається, знайшла. Я до сліз в очах та дивного шему в серці люблю свою Батьківщину. Тому перше ключове слово, яке приходило мені в голову у відповідь на запитання: “чому обрала журналістику”, — *Україна*. Це моя доля. Вона голосно стукає в двері моєї душі. І я її широко відчиняю.

Вероніка ТАРАСОВА

Три машини свіжої крові

Того дня весни 2015-го моя бабуся перенесла найнеобхідніші речі — паспорти, теплий одяг, ковдри — до підвалу. Та потягнула туди за собою й нас. Я, чотирнадцятилітня дівчинка із селища неподалік Донецька, яка досі вишивала хрестиком та наспівувала пісні Тіни Кароль, не розуміла, що відбувається.

Бій у сусідньому місті Рубіжне розділив моє життя на щасливе до і незрозуміле після. Снаряди летіли в наш бік. Близько десятка хат уже стояли без дахів. І без лю-

дей. Сиділи в підвалі доти, доки не припинилися гучні постріли. Далі почувся гуркіт танкової колони.

Ми повиходили. За танковою колоною їхали три вантажні машини. Наївна дівчинка обімліла, коли те побачила: там не сиділи солдати — вони лежали. Мертвими. Їх поскидали неподалік, як сміття. На наших очах. З трьох машин, переповнених нерухомими тілами. А кров текла з тих машин...

Так закінчилися молоді життя тих, кого отак скидали свої ж. Вони ще й не нажилися, не встигли відчутти смак першого кохання, не почули крик новонароджених своїх дітей.

Біль за тих убитих заповнив мою душу. Одна справа, коли ти бачиш це з екрана телевізора, а інша — ось так, за кілька метрів наяву...

Хотілося кричати. З найвищої української гори Говерли. Щоб світ почув.

А ввечері з телевізора почула те, що викликало і сльози, і гнів, і внутрішній протест. Київська ведуча новин монотонним байдужим голосом говорила про сьогоднішню подію під Рубіжним: бій тривав три години, наші хлопці витримали його; поранених — шестеро, убитих — троє.

Саме на тій брехливій і цинічній фразі “вбитих троє” в мене зникла віра у правдивість того телевізійного екрана, у правдивість наших політиків.

Зміни — ось слово, яке привело мене із закривавленого донецького краю вчитися нашої професії. І ствердити в журналістиці правду і совість.

Анастасія ШМЕЛЬОВА

Студенти-журналісти КНУКІМ після лекції професора Миколи Тимошика. На запрошення професора в гості до студентів завітав провідний кореспондент лондонської газети “FINANCIAL TIMES” Юрій Бендер із дружиною Керолін — викладачкою журналістики в університетах Ямайки й Лондона, та їхніми синами

Так пояснюють свій життєвий вибір студенти-першокурсники спеціальності “Журналістика” Київського національного університету культури і мистецтв.

Щоразу з хвилюванням заходжу в переповнену лекційну аудиторію. Несу в душі й на флешці для мультимедійного відтворення для своїх першокурсників чергову тему авторського курсу “Основ журналістики”.

Дуже мені подобаються юні слухачі — вихідці переважно з української глибинки. Сам поїхав колись із такої ж бездоріжньої глибинки — рідної Данини — вчитися на журналіста до Києва, розумію, як непросто нині таким хлопцям і дівчатам здобувати вищу освіту. Та вони дуже старанні.

Тишуся, що до сердець їм припала моя власна формула цієї дивовижної й відповідальної перед усім суспільством спеціальності, яку сформував спочатку для себе, а згодом став захоплювати нею дедалі ширше коло своїх слухачів і читачів — в Україні та й поза нею. Базується ця формула докола “Трьох П” — Порядності, Патріотизму, Професіоналізму.

Переконаний, що без цих взаємопов’язаних складових викладати українську журналістику тепер аморально й неприпустимо. Передусім тому, що свідоме витруювання національного стрижня з навчальних програм фахових дисциплін цього напрямку, хоч як парадоксально це звучить, в останні десятиліття посилюється. І про це вже час голосно говори-

Чотири “дзвіночки” несправедливості

Часом якісь миттєвості змінюють наше світобачення і впливають на життєвий вибір. Такими миттями були для мене ось ці чотири “дзвіночки” несправедливості.

Перший. Знану в нашому краї вчительку несправедливо облили брудом. І лише через те, що відважилася “посадити на місце” українознавчого учня-мажора. Впливові батьки того нахаби добилися приїзду до школи тележурналістів. А ті, замість усіх про все розпитати, зробили з передачі нечесне шоу. Звісно, що така робота була щедро оплачена замовниками.

Другий. Якийсь бідолага-чоловік поцупив у гастрономі чи то їжу, чи алкоголь. І замість накласти на нього штраф чи іншу адміністративну міру покарання, охоронці вивели його до чорного ходу і влаштували самосуд. Та такий жорстокий, що чоловік помер на місці.

Третій. На очах усього села гинула сакральна споруда — давня церква. Пам’ятка архітектури, оберіг і літописець села. Не знайшлося коштів, щоб порятувати її. Ні місцеве начальство, ні інтелігенція цим особливо й не переймалися. Залишилися манкуртами.

Четвертий. Їхала в потязі з незвичним супутником — молодим військовиком-доброволь-

цем, якого відпустили з фронту на кілька днів побачитися з батьками.

Його щира й правдива розповідь була потрясінням для мене. Ну чому наша влада не каже правди про ситуацію в так званому АТО? Чому бреше телевізій? Чому цю тему так викривлюють у газетах? Останньою краплею були слова співрозмовника: “А навіщо потрібні такі журналісти?”

Отож — *несправедливість*. Я мрію писати так, щоб світ постав перед читачем чи глядачем правдивим.

Оксана ЛЕЩЕНКО

На що економлять останні гривні

У дев’ятому класі в нас з’явилася новенька. Залякана, сумна, неохайно зодягнена дівчинка. Саме за той одяг та замкненість її почали дражнити: старчина, жебрачка. Деякі хлопці були особливо жорстокі. Вони не раз рвали її зошити, штовхали, кидали недоїдки, підкладали до її портфеліка всіляку гидоту. Дівчинка часто з плачем вибігала геть.

Одного разу я рішуче підійшла до неї, взяла за руку, заговорила. В її очах побачила і біль, і якусь обнадійливу іскорку. Відтоді ми подружилися й “забруднена” жорстоким світом душа її відтанула, розкрилася, відгукнулася щирістю.

Лише через певний час вона

ти. Чого вартує, скажімо, чергова спроба групи невігласів від журналістської науки перейменувати журналістику на “комунікативістику”. Втім, про це має бути окрема розмова.

Тепер маю нагоду презентувати децицію журналістики молодій, сміливій і ще не зашореній відірваними від практики теоріями.

Мої цьогорічні першокурсники наравду талановиті. А ще мають загострене почуття справедливості, чітку громадянську й патріотичну позицію. І прагнення змінити життя на краще, покласти край брехні, обману, шахрайству, які метастазами охопили усе суспільство. Вони прагнуть правди і змін, яких у нашій країні в помітних масштабах поки що немає. Але вони вже готові боротися за них.

У цьому пересвідчуєшся, коли читаєш їхні творчі роботи. Цього разу вони письмово відповідали на запитання: ключове слово, яке вплинуло на вибір професії. І ці слова були різними: *Україна, справедливість, правда, зміни, жертвність, чесність, працелюбність*. Зустрічаються й розчарування, жорстокість, обман, цинізм. І кожне з цих слів з окремо взятої особистої історії виступає як мотивація, спонука до дії.

Вірю у світлу долю юних авторів і запрошую читачів небайдуже прочитати їхні перші журналістські матеріали.

Микола ТИМОШИК,
доктор філологічних наук

поділилася своїм болем. Коли була в другому класі, в автокатастрофі загинули її батьки. За маму стала її старша сестра, яка на ту пору була студенткою. Кинула навчання, влаштувалася на різні роботи, щоб прогодувати сестру. Усі гроші витрачали на їжу та комунальні послуги. А ще сестрички щодня відкладали по гривні-дві, щоб у неділю купити свіжі квіти, і їхали на могилу батька й матері.

Коли я почула цю розповідь, серце моє розривалося на шматки. Шукаючи відповіді на запитання, чим допомогти, найперше добилася, щоб однокласники припинили знущатися з моєї нової подруги.

Із цієї історії я зробила висновок: нам загрожує *жорстокість*. І з нею я хочу боротися своїм Словом.

Мирослава ХАРИНА

Чому живемо неправдою

Моєму народженому на Донбасі поколінню випала доля, про яку можна сказати одною фразою: все ламається раптом. Повернувшись зі школи, бачу розстріляні вікна.

Ігри дорослих? Причин не бачу. Лише наслідки. Хто з нас, дітей, розумів тоді, що воно вилється?

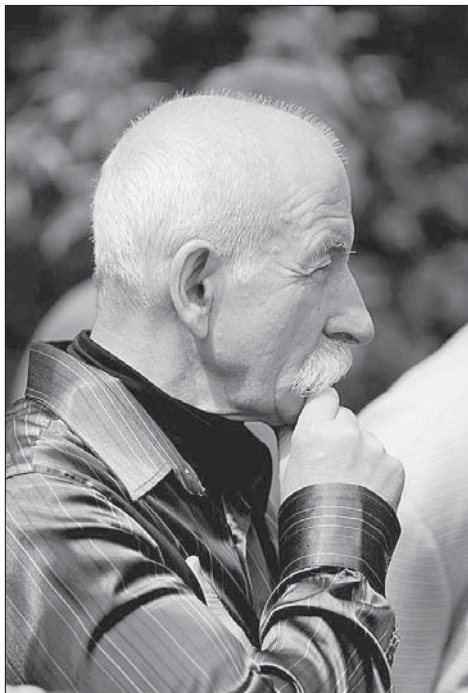
У центрі міста збиралися люди. Танки, зброя, молоді солдатики. Фотографуємося, усміхаємося. Невже буде якимсь воєнним святом? Ні. То був початок незрозумілої, незбагненої, раптової і жорстокої війни. Враз небо загорілося вогнями. Та то був не знайомий із фільмів феєрверк...

Тікаєм. Хоч кудись. Полишаємо напризволяще все нажите роками. Прощаємося зі звичним світом. Далеким від ідеалу, але твоїм. Наповненим мріями, котрим уже не судилося здійснитися. Де воно все зараз?

Я обрала професію, де зможу своїми словами створювати світ. Де кожен зможе говорити вільно і буде певним у своєму захисті.

Зараз рано про це говорити. Живемо *неправдою*. Чуючи щодня лиш погане, добрим не станеш. Хочу змін.

Ганна МІНЕБАСВА

Два слова

інтелекту в перервах між науковими студіями, тому не здатного на художні осяяння. Літературна практика спростовує такі твердження. Три роки тому я на замовлення Укрдержтелерадіо впорядкував антологію українських поетів-вчених (на жаль, досі не надрукована не з моєї вини), що охоплює творчість близько 50-ти авторів, одночасно поетів і вчених, які проживають в Україні і поза її межами: Віра Вовк, Ю. Тарнавський, Ольга Башкирова, Б. Бунчук, Олена Галета, Оксана Забужко, М. Ільницький, Р. Чілачава, Оксана Пахльовська, Ольга Пресіч, Валентина Коваленко, О. Астаф'єв, Р. Мельників, Галина Яструбецька, Ольга Слоновьська, Галина Крук, В. Неборак, Тетяна Ліхтей, І. Лучук, Олена О'Лір, І. Павлюк, П. Білоус, Ірина Старовойт, Г. Штонь, Тетяна Нечай, А. Мойсієнко, Тетяна Яковенко, Мар'яна Комариця, О. Ушкалов та багато ін. Для переважної більшості лірика стала життєвим покликанням, екзистенційним сенсом. Серед них — чимало провідних письменників сучасності. Вони, своєю творчістю формуючи й осмислюючи її визначальні тенденції, продовжують традиції Юрія Котермака, Павла Русина з Кросна, Хоми Євлевича, Софронія Почаського,

Лазаря Барановича, Івана Максимовича, Стефана Яворського, Феофана Прокоповича, Митрофана Довгалевського, Григорія Сковороди та ін., які своїм віршуванням не ілюстрували власні концепції, а трактували їх проявом поетики — наукової дисципліни, як пізніше М. Костомаров або І. Франко. Потім випадає говорити про І. Шенкеля, Б. Лепкого, М. Рудницького, М. Зерова, П. Филиповича, М. Драй-Хмару, М. Рильського, О. Ольжича, Юрія Клена, О. Бабія, І. Качуровського, І. Світличного, Є. Сверстюка та інших.

Маючи наукові звання, поети-науковці викладають або працюють в наукових установах, збагачуючи — поряд і разом з рефлексійними, часом схильними до інтелектуальної пристрасності поетами-автодиактами (тут не може бути жодних протиставлень) — українську лірику власними поезіями, концептуалізують її, осмислюють жанрово-стильову специфіку, версифікаційні й тропічні закономірності, обґрунтовують теоретичну основу поетики (ars poetica). Перекодування з наукових алгоритмів на поетичну образну систему — і навпаки не складає для них особливої проблеми, знають літературний процес як власний досвід, ізсереди. Це не парадокс, а закономірність. Здається, я пояснив мотиви власної поетичної творчості, синхронної науковим студіям, зу-

мовленої невідповідною свідомості інсайтам. Вона почалася на початку 60-х років, стимулювалася під потужними вяннями шістдесятництва, зокрема в білоцерківській літературній студії “Заспів”, на семінарах творчої молоді (середина 60-х рр. тощо), на студентській лаві Київського педінституту ім. М. Горького, в різних протестах, зокрема біля пам'ятника Т. Шевченку. Науковцем бути не збирався, хіба що обмежував себе спорадичною літературною критикою, якби не порада завідділу критики “Літературної України” М. Слабошпицького податися до Л. Новиценка, який шукав собі “неординарного” аспіранта, якби не його сувора школа філологічного мислення й зацікавлення “білими сторінками” історії української літератури, що потребують скрупульозного вивчення, робота в Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, в якому у 80–90-ті роки сформувався новий потужний потенціал неординарних українських дослідників, викладання в різних вишах України, нарешті — в Київському національному університеті ім. Тараса Шевченка, де я поєднав дві практики — університетську, відкрити реципієнтам (студентам), й академічну, строго верифіковану. Однак поезія ніколи мене не полишала.

Юрій КОВАЛІВ

кожен сізиф зятато котить себе мов камінь
під гору круту речення
свого життя кожен камінь випорскує з рук
у долину кожен сізиф над
ним горбатіє знаком питання знову котить
камінь під гору круту
навряд чи докотить обірветься речення
крапка загублена серед крапок
пилинок речень розвіяних може осяде
на марне чоло
нового сізифа зятато котить мов камінь під
гору круту речення свого
скільки сізифів навкруг і кожен котить себе
мов камінь під гору круту
скільки сізифів було скільки ще буде
але жодному ще не судилось
зійти на вершину і не горбатіти знаком
питання над каменем свого
життя знає Господь

на тебе дивиться безталанна голова козака
побусурманена знайдена у курау
може та сама що її здіймаючи плаче
Сірко неначе здіймає свою
літопис мовчить ні ради йому ні досади
нічого не чув нічого не бачив і край
а німець тим часом картопельку садить і садить
перекопавши Сіркову сльозу і курай

Каштани шезли з Хрещатика...
Тепер хоч ридай, хоч смійся
Поміж скелетів камінних,
що Києвом називалися.
В пополотніле небо впирається синій місяць
І біле отруйне світло стікає в утробу звалищ.
Дніпра не питай. Немає.
Витік, мов кров, з артерії.
Нині він схожий на Стікса
в розщепленому античасі.
Тусується вурдалачка, ламаючи стіни і двері,
І ціпеніє Лавра у сатанинській рясі.

Сьогодні опоночі місяць мисить глизаєве тісто.
Вони обростають шерстю, кігті відточені в них.
Задки сідають і виють по-вовчи на ціле місто
І місто від жаху чмаріє, забите у чорний сніг.

Тіні шугають чорніші. Плями криваві
на площах.
Не дай Бог, сюди заб'ється
напівпритомне авто,

Юрій КОВАЛІВ Прокляття Сізіфа (старе в новім)

На розпал їдкого бенкету —
така вовкулача проща,
І хто вже на неї потрапить, не вийде із неї ніхто.
Півні не проспівують — ні перші,
ні другі, ні треті,
Бо жодного не лишилось.
Та й ніким їх замінить.
Ранок таки настане. Про це напишуть в газеті.
Тільки забудуть сказати,
що сонце загасло вмиць...

Речення вулиць порожніх завершив ліхтар
знаком питання.
Куди ми йдемо? Хто нас чекає поміж
оглухлих вогнених крижин?
Прірва очей. Брила ночей, що навів
перекрила світання.
Залишки Бога останні. Чи, може, — наші з
тобою, де тіні бредуть навздогін.
Звідки ми в рідному краї — свідки явора,
зрубаного на дрова?
Кишло примарних рибин:
бетонувана кров з них тече.
З попелу бризки потятих листів затисли
блискавку слова,
Здатного осліпити, щоб зняти полуду.
Тому вони не прочитані ще.

Я не перечу: іди туди, де виють жирні коти,
А хто з них краший чи ні —
то не судити мені.
В суцільний роздеритор зіпилися їхні роти,
І кожен прагне когось ковтнути
у цій метушні.
Перформансів дерибан:
на клан налітає клан,
Реклами в очах вищать —
то симулякрів печать.
Прощай, я сам собі пан,
дарма що подертий жупан.
Я знову самотній, як Бог,
тому не питай про печаль.

Нарешті дорога добігла мети
Скільки зусиль і ось перед нами
Трава без трави вода без води
Земля без землі нулі між нулями
Які ельдорадо навкруг муляжі
Себе проковтнули клоновані шлунки
Смітник смітників ні живої душі
Ні Бога ні юдиних поцілунків
Над попелищем дітей і рибин
Зависла полуда масна і “пречиста”
...який режисер дадаїст сучий син
Зліпив цей пейзаж за мертвого тіста

Москаль повів... Спелеліли
Садки вишневі. Наче крук,
На чорнім камені могили
Регоче клятий Басаврюк.
Той регіт душу наскрізь виїв,
Коли (не літо, не зима)
У Києві шукаєш Київ,
А в Києві його нема.

...кров проллється...буде море крові...
Не питайте: де? чому? коли?
Не вовки сьогодні — людолови
полювання хижі почали...

Не дощ, не сніг, а так собі — кисіль.
Вже котрий день — суцільна калабаня.
Збігаються дороги звідусіль
В це позасвіття, в позаіснування,
Що поглинає ветхі “Жигулі”
І тракторця — він марно силкувався
Їх витягти: обидва в сірій млі
Ще бовваніють... По самотніх пальцях
Ще кров тече і гусне в міхурі.
З пандориної скрині лізе гаддя
В дядківську хату, щоб в гадючій грі
Довершити на ній своє прокляття.

Обшарпані дерева,
Закаляні кущі,
Шматок гнилого неба
І — жодної душі.

Чи був ти тут раніше?
Чого прийшов сюди?
Від кам'яної тиші
Не збожеволів ти?
У горлі спазм гарячий
Заціпеніє вмиць,
Як гойдалка дитяча
Самотньо проскрипить.

1986
Очей забиті вікна — впізнаєш?
Саркома в кожному оці запеклася.
У кропиву глухого позачася
Пропав народ і ти з народом теж.

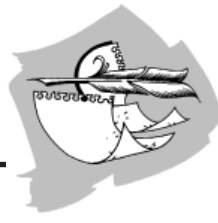
Куди бредеш? Кому й чого кричиш?
Ніде ніхто нікого не чекає.
Позаду — тінь оманливого раю.
Попереду — розпука бездоріж.

Та кажеш: рута-м'ята...
Насправді — кропива.
Сіріє древня хата,
Неначе удова.
За обрисами хати
Лише Великий Льох.
Прийшов сюди вмрати
Всіма забутий Бог.

Той пес на місяць вив... Не витиме ніколи.
Ні місяця, ні пса. Лише дорожній знак
В пустелі кропиви, мов привид випадковий.
Сльоза у кулаці. Розірваний кулак.

Тут, здається, не Мекка
І не Єрусалим.
В полив'яного глека
Є столиця із глин,

Її гамірний вулик
В колі житніх осель,
Що на променах вулиць
Грає шедрим райцем.

Тут привілля буй-туру..
Докричатися як
Йому крізь арматуру
Амнезованих мряк?

Як пробити дорогу
Крізь шансон і бетон?
Між рогами у нього
Сонце, а не фантом.

Прозираючи сутне
Із далеких пра-пра,
Він жахнеться: майбутнє —
Безнадійна діра.

...а дощ уже не дощ, а так собі — пшоно,
Що силється щодня й немає тому ради.
Зависло над дощем вікно — старе рядно
З потоками облич, та їх не розпізнати,
З корінням, що скло поволі під асфальт,
Звідкіль уже назад ніхто не повертає.
І бадилля та, що згадував Паскаль,
Давно перегнила...
але то вже — деталі.

у велелюдному місті порожньо
як у пустелі
переполох
чутки зворохоблені липнуть до кожної оселі
— явиться Бог —
ніхто не знає на ослі чи на кадилаці
пополудні чи вночі
хоча відомо кожному центуріону
фарисею собаці
що і по чім
от звідки його зустрічати завтра коли не сьогодні
гармидер і крик
в порожньому велелюдному місті самотній
брече чоловік
він не являвся ні звідки був завжди і знав чимало
що йому до химер
дивиться крізь долоні скільки його розпинали
бодай би хоч раз упізнали
тоді чи тепер

брешеш у кучугурах слів і не вибрешеш
розриваєш їх замети на споді —
смітник
мимоволі сам стаєш сміттям
хоч би янголом був
обгорнутий сухозлоттям
пронизаний порожнечою
закаляний матюкчям
здрігаєшся
один на весь світ
де ж воно
Слово
яке в Бога було
і Слово було Бог

І ось тебе призначили мішенню.
Довкруг треновані й меткі стрільці.
Та, стежачи за непорушним птахом,
Дивуєшся: чому нестерпно довга
І нескінченна ця, остання мить.

і тебе відпустив Господь
як відпускають гріхи
як випускають в'язнів на волю
як спускають пса з ланцюга
тепер ти Адаме
голий
як бубон
котись під три вітри
на всі чотири сторони
тішся Адаме
тепер ти
ніхто

це не страх, не одчай і не втеча,
це не ігри якісь чи бридня...
упригуд — крижана порожнеча,
неминуча, як ніч після дня;
заморозить і душу, і тіло,
невблаганна, як вирок судді
...а скажіть, кому яке діло,
що зі мною буде тоді...

...отже, світ покришений, мов крига,
Й течія несе його кудись...
А куди? — не скаже жодна книга.
Та й книжки давно перевелись.

Вже громаддя лізе на громаддя:
Хряск одчаю переходить в крик
Й греблю, перечавлену на шмаття,
Невблаганний проковтне потік.

Він скажений. Він не знає впину,
Все змітає на своїм шляху.
...в Інтернеті, в рубриці “новини”
Скинуть інформацію глуху.

Легкий капіж. Година тиха.
Пташині гомонять посли.
А на душі — та ж сама крига.
Чи скресне? Хто зна... І коли?

Дощ підкрався тихо, непомітно
І, тепер, високий, як сосна,
Бачить нас, хоч нам його не видно
Навіть з найвиднішого вікна.

Пахне дощ черешнями й грибами —
Аж до млості... думає про те,
Як трава зеленими губами
Сік його спиває і росте.

Ростемо... снуються золотинки
І бринять на дощовім хмелю
Під рукою лісової жінки:
Вона грає... я її люблю.

Він каже: важка недуга, ще й прогресує щодня,
Не знайдеш на неї ліків, немає ні ради-розради,
Мовляв, божевільна повинь переверне човна,
Закрутить у чортгорях — нікому її не вблагати.
Він каже, що янгол принадний,
насправді — безжалний звір.
Він мудрий, та тільки мудрість у нього
якась чорнорота.

Коли вже хвороба в любові,
пораднику мій, повір,
Нічого на світі не треба, була б тільки
ця хвороба.

однієї любові
замало
якщо вона й
переповнила нас по вінця
без віри вона сліпа
без надії вона сльотава
без тебе вона порожня
не може вона вмістити
тебе
в собі
так
як ти несеш її
у жмені серця
не розхлюпавши навіть

Зустрілись два вітри, переплелись
В обіймах смерчу, в пристрасті торнадо,
Неначе увігнали гвинторіз
У мозок, в тіло, в душу тарапату

До млості, крику, хряскоту в кістках
Під жорнами щільної круговерті —
Все почалося з чистого листка,
Де вже немає ні життя, ні смерті

...час пережити зиму,
Навалу рясних снігів.
А далі не буде стриму
Конвалій і солов'їв;
Сплетуться тіла й коріння
Увійде в рахманну плоть.
Розгорнеться ще сторінка,
Яку заповів Господь.
Без пафосу і овацій
Так буде, як хоче Бог,
Чергова пора вегетацій,
Що люди назвуть — любов

Нічого нового...
Вона прийшла. Нарешті. Тут уже.
Жадана. Перемріяна встосоте.
Та тільки наскрізь хижі і чужі.
“Чого, — питає, — кликав, ідіоте?
Як ти посмів, зухвальцю, перетак?..”
Полуда спала. Враз. Як перед смерком...
І, стежачи за зраєю собак,
Ти відчуваєш: щось в тобі померло.

Ну й що...
Трипільці — які? Чи етруски?...
На наших очах сьогодні
Наш глечик зойкнув на друзки
— у потойбіччя безодні.
Яке тут — у біса — “раптом”?
Над марними черепками
Досвідчений реставратор
Лише розведе руками...

Доки пташина б'ється в тісній ополонці неба
Ангели з нею поруч перед порогом Різдва
Раді бентежну радять коли заметіль черешнева
Ірїй розбудить нарешті в обидві долоні Дніпра
Нині або ніколи нині і вже навіки
Азбуку невідому шойно відкрили волхви
Кличуть таємні знаки душу нову явити
Осі вже перетнулися сваргами загули
В гострих потоках Плуґа в маковому всесвітті
Артезіанських інсайтів щедрої коляди
Ластівка зашебече у двадцять першим столітті
І невгамовний шебіт лунатиме скрізь і завжди
Вже Віфлієм почався
Господи
Благослови

в піски пішов і став уже піском
розсипавшись між сосон позачася
лишився слід прописаний хрестом
сльози що наче стигма запеклася
тепер ти скрізь метою без мети
в своїй оселі що понад віками
піски на нас чекають як завжди
допоки ми не станемо пісками

витають пальці
крізь пальці
наче цілюща вода
не лишаючи ані краплі
пустка така
що не про-
дих-
нути
тільки камінь
у горлі клекоче
пасмути чорного світла
немає межі за межею
крім убивчої тиші
яка поглинає мовчки
тому нічого не скаже

Ніч горобина. Понурий пором.
І перевізник — суворий невіра.
Він править веслом, наче пише пером
Свій вирок на всіх: на людину і звіра.
Немає ні грішних, ні праведних тут.
Він робить роботу свою, як уміє.
Він перевізник. Він ще не суд.
Суд буде там, де вмирає надія.

Вони приходять частіше,
Не кличуть до себе, ні,
Приносять запахи тиші
І гомонять в напівсні,

Що все на світі — минуше
І грішне в земних краях;
Тут кожен, одвічний учень,
Не відає, що о і я к.

І того, котрий зганьбився
В трясовині сухозлоття,
В полоні сліпих амбіцій,
Спитає колись Господь.

Лиш тому нема виправдання,
Хто завжди брехав і крав,
Хто на людських стражданнях
Звів сатанинський храм.

...Вони сновигають, мов тіні,
І не питають, хто — ти:
В сквородинській торбині
Твій шлях і твої світи.

Залишиться рама,
Лише без портрета —
Знебарвлена пляма
Анахорета.

Він душу мав горду
І всього доволі...
Утік від комфорту,
Але не від долі,

Але не від себе.
Забутий світами,
Він небо безнебе
Прокляв молитвами.

Що вдієш, як пора осіння,
Коли не гріє, не пече.
Лише стіна кукурудзиння
Нагадає про літо ще.

Її, здається, не перейдеш...
Ну, крок, ну, два — і вже нема,
З пленером вицвілим впереміж
Тебе заповнює мана.

І не питай: навіщо? звідки?
Розвіється, як дим, твій слід,
Лишивши місце для примітки,
Так — декілька порожніх слів.

Хто відає, куди і звідки
Струмує час — в пісок вода.
Попереховувалися свідки:
Їм запечатано уста.

Життя примарне промайнуло...
Та схаменувся б ти хоч раз:
На тебе мчить твоє минуле,
Й твоє майбутнє водночас,

Як хвилі щедри та нещадні,
З усіх боків, з віків усіх.
Вони тебе або розчавлять,
Або приборкаєш ти їх.

Валерій РОМАНЬКО, голова Донецької обласної краєзнавчої організації, член НСПУ

Всеукраїнське свято «Поетичний десант у Слов'янську» відбулося!

21 березня, у Всесвітній День поезії, у місті Слов'янську пройшов I Всеукраїнський фестиваль-конкурс «Поетичний десант у Слов'янську». Положення цього культурно-мистецького заходу затверджено правлінням Донецької обласної організації Національної спілки краєзнавців України (голова В. І. Романько) та відділом культури Слов'янської міськради (начальник М. М. Олійник). Захід підтримали Департамент освіти і науки та Управління культури і туризму Донецької облдержадміністрації.

Цього весняного дня у Слов'янську «десантувалися» поети різного віку — близько ста учасників. Вони прибули не тільки з міст і селищ Донецького краю — Дружківки, Лимана, Краматорська, Костянтинівки, Добропілля, Бахмута, Мар'їнки, Покровська, Торезька, Великоновосілок, Маріуполя, а й з Харківщини, Київщини, з міста Вінниці і навіть зі Львівщини. Учасників фестивалю-конкурсу привітав відомий український письменник Сергій Жадан (текст вітання зачитали ведучі, оскільки сам Сергій цього дня був учасником іншого мистецького заходу на Луганщині. У привітанні, зокрема, сказано: “Страшенно шкодує, що не може бути зараз разом із вами, хоч нині вранці проїздив через Слов'янськ. Але так сталося, що на Донбасі цього ранку висадилося щонайменше два поетичні десанти. І це, як на мене, не може не тішити — українська поезія має звучати всюди, вона повинна бути помітною, її мають чути від Луганщини до Закарпаття. Мені видається дуже важливим той факт, що сьогодні схід України нагадує про себе поезією та прозою, культурними ініціативами й творчими проектами. Оскільки складно уявити со-

бі без сходу українську літературу, українську культуру, Донеччина, Луганщина, Слобожанщина є вагомими складовими нашого спільного культурного поля. Тому можна лише побажати вам надзвичайних вражень від почутого та прочитаного на фестивалі”.

Згідно з Положенням, фестиваль-конкурс «Поетичний десант у Слов'янську» присвячено пам'яті талановитого поета, журналіста, педагога, щирого патріота України Олександра Романька. На жаль, доля відвела Олександрові небагато: напередодні свого 44-річчя він трагічно загинув. З ініціативою увічнити ім'я земляка-сучасника виступили його друзі й знайомі, члени слов'янського літоб'єднання “Світанок”, це підтримали управліниці міста й області.

Цікавою і задушевною була програма відкриття культурно-мистецького заходу, який вели Ольга Новікова та Кирило Беркутов. Співачка Олена Кузнецова виконала Гімн фестивалю, написаний спеціально до фестивалю-конкурсу, а також пісню “Пам'яті поета” на вшанування Олександра Романька. З хвилюванням присутні вислухали виступ-спогад мами Олександра Валентини Анатоліївни та його вірш “Я тут із споконвіч...” у її виконанні.

Досвідчені члени журі, у складі якого були члени НСПУ Наталія Ковальська, Микола Сіробаба, Олександр Яровий, Валерій Романько, викладачі педагогічного університету, культпрацівники, вислухали учасників фестивалю-конкурсу.

У віковій категорії “Діти” переможцями стали: 1 місце — Анастасія Радіонова (Слов'янськ), 2 місце — Світлана Волченко (Слов'янськ), 3 місце — Катерина Ковальчук (Слов'янськ) і Давид Чуйко (Часів Яр Бахмутського р-ну).

У категорії “Молодь” призіві місця розподілено так: 1 місце — Єлизавета Рухленко (Торезьк), 2 місце — Валерія Хрипунова (Костянтинівка) та Анастасія Пелипенко (Бахмут); 3 місце — Микита Боровиков (Слов'янськ) та Олександр Хололович (Костянтинівка).

У категорії “Дорослі”: 1 місце — Станіслав Малявко (Слов'янськ) та Ігор Сисоєв (Слов'янськ); 2 місце — Любов Меженіна (Слов'янськ) і Лариса Михайленко (м. Ірпінь Київської обл.); 3 місце — В'ячеслав Забашта (м. Ізюм Харківської обл.) і Євгенія Коробльова (Слов'янськ).

Переможців відзначили пам'ятними медалями, спеціальними дипломами, призами. Інших учасників заохотили званнями лауреатів у різних номінаціях, а також Дипломами учасника.

Відбулося чимало знайомств. Керівник слов'янського літоб'єднання “Світанок” Любов Меженіна домовилася про співпрацю з літоб'єднаннями Краматорська, Костянтинівки, Великоновосілівки, Ірпеня, Ізюма.

Сподіваємося, що I Всеукраїнський фестиваль-конкурс став добрим поштовхом для широкого поетичного руху не тільки на Донеччині, а й у багатьох регіонах України. Чекаємо гостей і наступного року — 21 березня 2020 року у Слов'янську заплановано проведення II Всеукраїнського фестивалю-конкурсу “Поетичний десант у Слов'янську”.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Будьмо разом!
ПЕРЕДПЛАТА—2019

Вартість передплати (з доставкою і поштовими витратами):
Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 79

на 1 місяць	18 грн 11 коп.	на півроку	99 грн 41 коп.
на 3 місяці	52 грн 33 коп.	на рік	195 грн 02 коп.

Засновник:
Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Микола ЦИМБАЛЮК

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Павло МОВЧАН,

Олександр ПОНОМАРІВ,
Микола ТИМОШИК
Георгій ФІЛІПЧУК
Микола ЦИМБАЛЮК
Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО

Відділ коректури
Ольга ЖМУДОВСЬКА
Ірина СТЕЛЬМАХ

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН

Інтернет-редактор
279-39-55

Черговий редактор
Едуард ОВЧАРЕНКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ «Мега-Поліграф»,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 12/14.

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори. Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів. Редакція не завжди поділяє погляди своїх авторів. При використанні наших публікацій посилання на “Слово Просвіти” обов'язкове. Індекс газети “Слово Просвіти” — 30617

Максим РИЛЬСЬКИЙ,
внук

Зустріч Тараса і Максима

*“Благословен той день і час
Коли прослалась килимами
Земля, яку сходить Тарас
Малими босими ногами...”*

Ці поетичні рядки з героїчної поеми Максима Рильського “Слово про рідну матір” згадалися в райцентрі Лисянка на Черкащині біля історико-етнографічного комплексу “Тарасова криниця”. Саме з цієї криниці майбутній геній нації носив воду школярам, коли навчався маларства у місцевого дяка.

У березневі дні Лисянщина відзначила літературно-мистецьким святом відрадою двох видатних іменинників — 205-річчя

від народження Тараса Григоровича Шевченка та 124-річчя Максима Тадейовича Рильського.

Урочисте покладання квітів, виконання Національного славня біля бюста Тараса Шевченка, а потім — зустрічі та розмови з учителями та учнями в будинку культури села Жаб'янка. На сцені — портрети Тараса і Максима, учні з опорної школи сусіднього села Бужанка, центра Бужанської громади, декламують вірші поетів, співають, розповідають про яскраві сторінки з життя Максима Рильського. Вдивляючись у ці схвилювані молоді обличчя, пе-

реповнені гамою почуттів, і на думку спадають спогоди Максима Рильського про період його вчителювання у селі Вчорайше в 1918—1921 рр.

“Я згадую відкриття пам'ятника Шевченкові в містечку Вчорайшому, чи то Вчорашньому... Я згадую сільську школу, з якою пов'язані найтепліші мої спомини. Згадую блакитнооку дівчинку, що так проникливо, так по-дитячому свіжо читала: “На Великдень, на соломі...” Які ж прекрасні радісні личка осявала тиха шкільна лампа, як тремтіли ті любі голосочки-дзвіночки, співаючи: “Не забудьте пом'янути незлим тихим словом!”

Усе життя Максим Рильський — “співець троянд і винограду” — свято шанував пам'ять Кобзаря, якого вважав своїм учителем та наставником. Учасники свята дізналися про Шевченкіану Рильського.

Директор школи Володимир Чирва отримав у дарунок від гостей свята — родини Максима Рильського та Київського літературно-меморіального музею М. Т. Рильського бібліотечку його творів.

“Зустріч” Тараса та Максима, яка відбулася з ініціативи Віри Носенко — відомої на Черкащині просвітительки, поетеси, кавалера ордена княгині Ольги, вирішено продовжувати далі, влаштувати традиційно.

«Серцем чистим, душею відкритою...»

Зоя ШЕВЦОВА,
член НСЖУ (онука просвітянина-вчителя Михайла Лояна)

В останні роки міська “Просвіта” в Дніпрі активізувала свою роботу, проводить культурно-просвітницькі заходи, оновлено приміщення, створено бібліотеку.

Заслужений журналіст України, письменник-краєзнавець Микола Чабан проводить цикл лекцій, присвячених долі, професійній та громадській діяльності катеринославських просвітян. Також читає щотижневі лекції про життя української діаспори за кордоном — у Канаді, Чехії, Польщі...

Днями він презентував лекцію “Українці в Чехії”, де розповів про свою участь у трьох конференціях у Празі, що відбулися на базі Національної бібліотеки Чеської республіки в Празі з ініціативи й активної участі українських організацій.

Колоритною була розповідь про українця генерала Максима Козиря, уродженця села Панасівка Дніпропетровської області, який загинув навесні 1945 року напередодні визволення Чехії від нацистів неподалік Брно. На запрошення чеських активістів журналіст із панасівським панотцем Андрієм Петричем побували в Райграді, на Ольшанському цвинтарі, де поховано радянських воїнів й куди було перенесено прах генерала Козиря. На його могилу поклали жменьку землі з рідної Панасівки.

Микола Чабан розповів про поховання відомих українців на Ольшанському цвинтарі. Вразила розповідь про трагічну долю

просвітянина, книговидавця і громадського активіста Євгена Вирового. Його життя трагічно обірвалося навесні 1945-го в Празі, коли енкаведисти намагалися арештувати його.

Цікавим був виступ Ярослава Матросова — онука відомого катеринославського просвітянина інженера Івана Труби, якого доля занесла до Пльзена. В місті Дніпрі збереглося кілька споруд, побудованих Іваном Трубою в українському стилі. 1917 року він, губернський комісар з освіти, багато зробив для дерусифікації освіти в Катеринославі.

Серед просвітян були люди різного соціального стану, професій, уподобань і захоплень, об'єднані любов'ю до України. Було чимало серед просвітян медиків. До 150-річчя ВУТ “Просвіта” (1868—2018) у журналі “Гастроентерологія” (№ 4 за 2018 рік, розділ “Історія медицини”) вийшла стаття Микола Чабана, Зої Шевцової, Володимира Гапонова “Катеринославські медики — члени товариства “Просвіта”. Автори розповіли про внесок 28 відомих діячів у розвиток медицини, національної культури, просвітницького руху на Катеринославщині.

Того ж дня Микола Чабан прочитав в обласній бібліотеці лекцію про поетесу-просвітянку трагічної долі Олену Шпоту (Ярославу, 1899—1943), українську патріотку, члена Спілки письменників. Вона зазнала арештів і лишила вірші з циклу пісень ув'язненої, а трагічно загинула в лютому 1943 року під час нальоту радянської авіації на місто. Зустріч приурочили до 120-річчя від дня її народження.

Микола Чабан з місцевими краєзнавцями-просвітянами

Інна БЕРЕЗА,
член правління ММО “Просвіта” імені М. Аркаса

Організував це дійство Миколаївський міжрайонний осередок “Просвіта імені Миколи Аркаса” (голова — заслужений працівник культури України, лауреат премії ім. М. Аркаса, професор Омелян Шпачинський), який був створений у рамках громадської організації “Українське товариство “Просвіта” Миколаївщини” 7 січня 2019 року в день уродин видатного просвітянина Миколи Аркаса.

Привітати ветеранів “Просвіти” прийшли голова обласної ради Вікторія Москаленко, директор департаменту освіти і науки Олена Удовиченко та голова обласного “Українського товариства “Просвіта” Миколаївщини” Ігор Марцінковський. Від просвітян з поетичними привітаннями

«Обніміться ж, брати мої. Молю вас, благаю!»

Цими пам'ятними словами з поеми “І мертвим, і живим...” Тараса Шевченка у виконанні артиста Миколи Євтушенка та колективним співом “Рече та стогне Дніпр широкий...” завершилося урочисте зібрання просвітян Миколаївщини, присвячене 30-річчю відродження товариства “Просвіта”. Свято відбулося саме 22 березня, коли 30 років тому і відродилося міське товариство, що тоді мало назву “Товариство української мови імені Тараса Шевченка”.

виступили Галина Запороженко та Олександр Мачула. Своїми спогадами поділився ветеран

“Просвіти” з 1989 року, інженер Віктор Спиця. Просвітян нагородили грамотами й подяками.

Святковий концерт був чудовим. Миколаївський український академічний театр драми та му-

зичної комедії привітав присутніх виконанням дуету з опери “Катерина” М. Аркаса (заслужений артист Олександр Щесняк та артистка Яна Артеменко). Актори обласної філармонії порадували виступом ансамблю “Вільні козаки” (керівник — Федір Сичов) та піснею заслуженого артиста Олександра Сичова “Пам'яті українських героїв”. У виконанні ансамблю “Зорецвіт” (керівник — заслужений працівник культури Надія Жадик) та заслуженої артистки Олени Білоусової та артиста Дениса Місанчука лунали українські пісні.

Свято завершилося, а далі — нові проекти щодо відзначення ювілею гетьмана Мазепи, популяризації спадщини Миколи Аркаса, створення хору “Просвіти”, співпраця з мовними кафедрами університетів щодо виконання закону про державну мову та із Миколаївською спілкою письменників.

